

CANIBALISM VERBAL

REGINA MAMĂ de Manlio Santanelli. Traducerea: Florian Potra ● **TEATRUL NAȚIONAL DIN CLUJ-NAPOCA** ● Data reprezentației: 15 martie 1996 ● Direcția de scenă și coloana sonoră: Mona Chirilă ● Scenografia: Mihai Ciupe ● Distribuția: Silvia Ghelan (Regina), Marius Bodochi (Alfredo).

Potrivit renumitului dramaturg Aldo Nicolaj, Manlio Santanelli și Annibale Ruccello formează „vârful” generației tinere a comedigrafiei italiene contemporane. Născut la Napoli, în 1938, Santanelli debutează cu **leșire în caz de pericol**, piesă pentru care va primi Premiul IDI (Institutul Dramaturgiei Italiene), fiind socotit descendentul direct al lui Eduardo De Filippo, prin interesul său față de problemele familiei, văzută ca nucleu al societății, un nucleu, însă, frământat de conflicte interne și generator de psihonevroze. Piesa **Regina Mamă** apare în 1985; despre ea, Eugen Ionescu nota în „Le Figaro”, la premiera pariziană de la Théâtre de Poche: „**Regina Mamă** este una dintre cele mai frumoase piese pe care le-am văzut în ultimul timp. (...) Dacă vă place să descoperiți, mergeți să vedeți, mergeți să vedeți **Regina Mamă**, care este o piesă captivantă, tragicomică și subtilă totodată”.

Spectacolul Teatrului Național din Cluj plasează povestea într-un spațiu imaginar în care cele două personaje – Alfredo, fiul muribund, și Regina, mama – coexistă ca materializare a amintirilor celui dintâi. Alfredo recheamă din memorie fapta mamei, cu care va juca un crud joc de-a viața și moartea, de-a minciuna și adevărul; un canibalism verbal inimaginabil. În pragul morții el însuși, fiul îi administrează mamei, picătură cu picătură, ideea morții ei iminente: „globulele albe ale doamnei Regina Gianelli mănâncă globulele roșii ale doamnei Regina Gianelli”. Scriitorul ratat, rămas fără lucru și măcinat de dorința unei „reveniri” printr-un roman a cărei eroină principală să fie propria mamă, cu viața, intimitățile și moartea ei,

vinde, de fapt, tot ceea ce are omul mai sfânt. Blestemul va cădea însă, inevitabil, asupra lui: cine este mai disperat, fiul, un fost copil „difil”, ros pe dinăuntru de vidul sufletească, bătrân la numai treizeci de ani, sau mama, femeia modernă, vitală în pofida vârstei înaintate? Proiectarea crâmpelilor de amintire fixate pe membrana fotosensibilă a unor diapozitive încheie seria scenelor haotic orânduite în subconștientul muribundului. Fiul „real” moare, iar mama, trecută în neființă cândva, demult, biruie moartea. Ea trece, ca o umbră, mai departe, împingând spre necunoscut căruciorul de copil, în timp ce Alfredo se prăbușește în neființă. O splendidă imagine scenică: Regina abandonează căruciorul și, continuându-și drumul după un paravan, dispăre din câmpul nostru vizual; landoul de copil își urmează traiectoria impusă de mamă/viață/soartă, iar decorul se ridică, sugerând căderea (moartea) eroului.

În excelentul spectacol regizat de Mona Chirilă evoluează „regina” Naționalului clujean – Silvia Ghelan – și actorul atât de special, mai mult decât o vedetă, al instituției, Marius Bodochi. Drama de înfiorătoare cruzime a personajelor ne este înfățișată limpede, fără menajamente, evidențiindu-se totodată încărcătura ei de sensibilitate. Marius Bodochi s-a apropiat de rol cu minuție și dragoste; el vibrează la aceeași lungime de undă cu personajul, dedicându-i-se integral. Pe doamna Silvia Ghelan eu am văzut-o ultima oară în **Livada...** lui Harag, montată la Târgu-Mureș. Iată-o acum în rolul Reginei Gianelli, având, ca și eroina, o combustie interioară maximă, fiind, ca și ea, modernă și plină de vitalitate. Regretatul Nicolae Carandino nota, în cartea „Actori de ieri și de azi”, apărută la Editura Dacia din Cluj, în anul 1973: „... Silvia Ghelan este o actriță inedită, se simte, în felul ei de a juca, presiunea rezervelor de care dispune. Și, mai ales, ne dăm seama că nu a jucat încă marele rol care să o rezume și care să ne prosterneze – fără cuvânt – la picioarele ei. Dar acest rol nu poate întârzia. Acest rol și acest triumf”. Cred că acest rol, Regina, i-a confirmat triumful.

STRACULA ATILA

O PARADOXALĂ COMBINAȚIE DE RITMURI

UNCHIUL VANEA de Anton Pavlovici Cehov ● **TEATRUL DE NORD DIN SATU MARE** ● Data reprezentației: 12 mai 1996 ● Regia: Goange Marinescu ● Scenografia: Ștefania Cenean ● Ilustrația muzicală: Annamaria Manfredi ● Distribuția: Constantin Dumitra (Serebreakov), Marina Procopie (Elena Andreevna), Anca Similar (Sonia), Livia Ungureanu (Voinițkaia), Radu Sas (Voinițki), Corneliu Jipa (Astrov), Carol Erdos (Teleghin), Rora Demeter (Marina), Tudor Marinescu (Vanea, un copil care mănâncă mere).

**

Alături de **Pescărușul**, **Unchiul Vanea** este, cred, cea mai jucată piesă din dramaturgia cehoviană; la noi, cel puțin. Probabil, date fiind mai marea simplitate (aparentă) a acțiunii și numărul mai mic (tot aparent) de roluri ce pretind, spre a fi bine acoperite, personalități actoricești puternice, multe și mulți au fost și sunt teatrele și regizorii care „atacă” cele două texte. Și dacă **Pescărușul**, din cauza ori datorită faimosului monolog al Ninei Zarecinaia, care presupune existența unei actrițe și tinere, și perfect formate, mai descurajează elanurile grăbite ale oamenilor de spectacol, **Unchiul Vanea**, cu partiturile sale nu tocmai coplesitoare ca întindere, înțesate de replici atât de anodine, s-ar zice, ca formulare și atât de „abordabile”, le atrage, dimpotrivă, cu prisosință. Poate și din acest motiv, **Unchiul Vanea** deține, între piesele cehoviene montate în România, un record neomologat, dar grăitor: recordul căderilor, în „palmares” intrând inclusiv numele unor regizori importanți.

Posomoritele considerații de mai sus nu și-au propus neapărat să dea tonul comentariului asupra reprezentației sătmărene, dar nici nu au ținut cu tot dinadinsul să evite această posibilitate. Regizorul Goange Marinescu – altminteri, brav conducător al Teatrului „Anton

Imagine din **Unchiul Vanea de Cehov la Satu Mare** (regia: Goange Marinescu)

Pann" din Râmnicu-Vâlcea – îmi este, personal, necunoscut ca autor de spectacole; nu știu când, unde, ce și cum a mai pus în scenă. În orice caz, Cehov pare să fi fost, pentru forțele sale artistice, o piatră destul de greu de ridicat. Textul e corect descifrat în litera lui, personajele sunt așezate pe făgașele caracterologice îndeobște folosite (*Unchiul Vanea* și *Sonia* sunt înduioșători, *Elena Andreevna* e nefericită și funestă, *Serebriakov* e pompos și arogant etc.), dar spiritul cehovian, ironic, tandru și atoateînțelegător, se păstrează cu obstinație departe de scenă, atingând-o, fugăr, doar în vreo două momente: uciderea ratată a lui *Serebriakov* de către *Vanea* și despărțirea *Elenei Andreevna* de *Astrov*, rezolvate într-o inspirată notă comic-patetică. Păcatul grav al montării stă însă în paradoxala combinație dintre ritmul ei interior, lănced, fastidios, și ritmul rostirii actricești, precipitat, lipsit de accente și nuanțe (fiind vorba despre o trăsătură cvasi-generală, presupun că interpreții au urmat indicațiile regizorului), fapt care, pe lungi porțiuni, face textul aproape de neînțeles, și în literă, și în spirit.

În aceste condiții, evaluarea contribuției actorilor devine o operație riscantă atât pentru ei, cât și pentru

cronicar. Iată de ce mă limitez să spun că, exceptându-i pe *Corneliu Jipa*, ale cărui intonații sunt (ori par) false, și pe *Anca Similar*, a cărei redusă experiență scenică e vizibilă, distribuția a fost „în notă” – în nota spectacolului, adică. Au izbutit, totuși, să se detașeze, dând contur și un reconfortant aer de adevăr micilor roluri ce le-au revenit, *Carol Erdos* (*Teleghin*), *Rora Demeter* (dădaca *Marina*) și *Livia Ungureanu* (*Voinițkaia*). În scenă mai circulă și un puști, botezat în program „*Vanea*, un copil care mănâncă mere”; e cât se poate de drăgălaș, dar rostul lui acolo rămâne abscons. (Paranteză: piesele lui Cehov sunt foarte des „agrementate”, la noi, cu apariții infantile, ceea ce demonstrează că regizorilor români le-a plăcut mult filmul „*Piesă neterminată pentru pianină mecanică*” al lui *Nikita Mihalkov* după *Platonov*; dar și că diferențele dintre semnificația expresivă a unor elemente în teatru și, respectiv, în cinematograf par să nu le fie prea limpezi.)

Sub aspect vizual, spectacolul este compus cu îngrijire și bun-gust. Meritul esențial în acest sens revine, fără îndoială, scenografiei. Ștefania Cenean – care a realizat și imaginea plastică a excepționalului *Unchiul Vanea* montat de *Mircea Cornișteanu* la *Craiova*, acum

vreo opt ani – a alcătuit decorul din melancolici mesteceni desfrunziți, printre ale căror trunchiuri albe personajele se caută, se găsesc și se pierd mereu, ca într-un labirint al singurătății iremediabile. (În decor figurează și un candelabru pe care regizorul – cu sprijinul probabil al capricioasei orgi de lumini – îl pune în funcțiune conform unei logici absolut misterioase.) A confecționat costumele din stoffe suple în culori pastelate, definind, astfel, realitatea evanescentă a eroilor mai convingător decât o fac replicile, ce abia răzbat spre sală. A creat, cu alte cuvinte, o scenografie foarte frumoasă.

ALICE GEORGESCU

FIERBERE FĂRĂ CLOCOT

DOMNIȘOARA IULIA de August Strindberg • **TEATRUL VALAH DIN GIURGIU** • Data reprezentației: 22 martie 1996 • Regia: Florin Antoniu • Scenografia: Ioana Albaui • Distribuția: Violeta Crețu (Iulia), Toma Vasile (Jean), Riana Popescu (Kristin).

De câte ori se reprezintă la noi o piesă a dramaturgului suedez Johan August Strindberg (1849-1912), mă întreb care a fost rațiunea înscenării ei. Uneori îmi pare că o descopăr, alteori îmi rămâne ascunsă. Mie numai? Sau și regizorului? Ori directorului de teatru? Adesea ni se servește argumentul actualității. Sau actualizării. Ori corespondențelor contemporane. Aceasta e o motivație îndeobște politică. Sau doar de politică teatrală, și poate fi eficientă, după cum însă poate și obnubila expresia artistică. Ori aspirația spre stil. Sau alte căutări de regim estetic. După cum, se poate degrada în imixtiuni grosolane în text și trimeri forțate spre evenimente și persoane ale timpului nostru.

Altădată, înțelegem că s-a ales piesa pentru că o actriță ar fi bine servită de rolul principal. Sau un actor. I s-ar da

